СТАНОВИЩЕ

върху: дисертационния труд на тема „Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми“,

представен от докторант: Росалия Павлова Касамска, докторант на самостоятелна подготовка, кандидатстващ за научната и образователната степен „доктор“ в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторантска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

научен ръководител: доц. д-р Даниела Илиева

становище: проф. д-р Боян Любомиров Дуранкев

Със Заповед № 111/31.05.2019 г. на Ректора на ВУЗФ доц. д-р Григорий Вазов съм определен за член на Научно жури, а на първото заседание на журито съм избран за написване на становище по дисертационния труд.

В изпълнение на задълженията ми представям следните констатации и заключения, като се старя в основни линии да спазвам препоръчителната структура за становище.

Частично съм облекчен при написването на становището от обстоятелството, че на 23.05.2018 г. представих рецензия за зачисляването на докторантката, по-късно – с решение на Катедрен съвет на катедра „Маркетинг и мениджмънт” от 13.12.2018 г. бях избран за написването на вътрешна рецензия. С други думи, през целия период на подготовката на дисертацията бях в течение на еволюционното й развитие.

И така, представям моите **констатации**.

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Изходен пункт за становището е:

1. Дисертационен труд „Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми” в обем от 221 стандартни страници, като основният текст е от 153 страници. Библиографията включва общо 111 цитирани и използвани литературни и информационни източника.

2. Автореферат – представен, 50 страници.

3. Списък с публикациите на кандидата – представен, 6 броя, от които 3 в съавторство.

4. Списък с търсени приноси – представен.

2. Отговор на формалните изисквания

Докторантът е **представил материалите**, които са **формално изискуеми** за образователната и научната степен „доктор“.

II. Основни изводи по формата и съдържанието на проекта на дисертационен труд

1. **Заглавието** на дисертацията – „Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми” **отговоря на съдържанието**.

Ако читателят се взре по-внимателно в съответствието на заглавие и текст, то със сигурност ще констатира само на някои незначителни места (наистина, в ограничен обем) че текстът излиза извън рамките на заглавието, но тези „отклонения“ са полезни, понеже са направени в полза на допълнителни доказателства и допустима косвената аргументация. Намирам тези „отклонения“ за важни, понеже те по един или друг начин допълват общата картина на изследването.

2. **Темата** на изследването е определено дисертабилна, много актуална и достатъчно значима от теоретична и практическа гледни точки.

3. **Обект** на изследване в дисертационния труд са критериите и елементите на проектното управление в случаи, когато финансирането е осигурено от европейска или международна организация. **Предмет** на изследване е приложимостта на тези критерии и елементи, оформени в специфично създадена методология, която се разработва въз основа на теоретичен анализ и метод на експертните оценки.

Описани са коректно **ограничителните рамки**, в които се осъществява научното изследване.

4. **Целта** на изследването е след задълбочено изследване, критичен анализ и оценка на състоянието и перспективите в развитието, да разработи проект за методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми. Проектът за методология е в съответствие с основните принципи и методи, характерни за проектното управление, но е и същевременно адаптиран специфично, съобразно практическата подготовка и управление на проекти, изпълнявани с финансовата подкрепа на ЕС и други международни организации.

Задачите, които се решават в дисертационния труд са, са изброени.

И целта и задачите, предопределят и структурата на дисертацията. Намирам ги за **правилно формулирани** и предоставящи достатъчно възможности за изводи и препоръки.

5. **Хипотезата**[1] на дисертацията е формулирана така: „че е налице необходимост от създаване на единна методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни организации. Прилагането ѝ ще подпомогне бенефициентите в разработването на проектни предложения, както и в последващите фази на изпълнение на проекти, реализирани с директно финансиране от Европейската комисия, през националните оперативни програми или чрез финансова подкрепа от други международни мрежи и организации“.

6. **Основният изследователски метод**, който е използван при провеждането на дисертационното изследване, е теоретичен анализ и синтез за проучване, обобщение и интегриране на теоретични постановки и факти от практиката относно създаване на единна методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни организации. Допълващи методи са: са използвани системният анализ и методът на експертните оценки. За реализирането на поставената цел и за решаването на изследователските задачи са използвани следните подходи и методи: теоретичен анализ на литературни източници, индукция и дедукция, наблюдение, анализ и синтез.

7. **В структурно отношение** дисертацията е изградена стройно и логично.

8. **Езикът** е динамичен, ясен и научен, като докторантът използва понятия от различни науки.

9. Добросъвестно е изследвана наша и чужда **научна литература**. Като **количество** ползваната литература е достатъчна.

10. Търсените **приноси** са:

1. Извършено е задълбочено *проучване на специализираната научна литература относно управлението на процеса на създаване на единна методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни организации, като са изведени оригинални доказателства за неговото особеното място и специфично значение*.
2. Чрез самостоятелна оценка на различни методологически и методически изследователски инструменти е *избрана адекватна информационна и*

[1] Редно е в началото да се залага основна **хипотеза**, а ако хипотезата се докаже, в края се превръща в **теза**.

методологична база на изследването, както и съответстващата ѝ адаптирана методика.

3. Направено е синтезирано описание чрез *самостоятелно разработена комплексна матрица на европейски и международни програми, които предоставят финансиране и икономически ползи от изпълнението на проекти с положително въздействие за българската икономика*.
4. На базата на експертно проучване на различни методики, използвани от международно признати практици е *синтезиран и валидиран оригинален проект на методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми*.

11. **Публикациите** на докторанта по темата проверяват и конкретизират определени моменти от дисертационния труд.

III. Забележки, препоръки и въпроси

По принцип, към всеки кандидат-дисертационен труд могат да се предявят претенции, **да се направят забележки и препоръки и да зададат въпроси**:

1. Докторант Росалия Касамска, кандидатстващ за научната и образователната степен „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“, не е завършила магистърска програма по икономика в областта на икономическото прогнозиране, програмиране и планиране. Този факт е повлиял, макар и несъществено, върху дълбочината на подготовката на дисертацията. Имам предвид най-вече в онази област на методологията и съответстващата ѝ методика, които са развити преди повече от половин век от нобеловия лауреат Василий Леонтиев (и в България – от акад. Евгени Матеев). Има отдавна създадени *икономико-математически методи за съпоставка и оценка на проекти* (най-вече чрез съпоставка на сравнителната ефективност на проектите чрез главния диагонал на обратната матрица на баланса на междуотрасловите връзки, както и чрез определянето на полезността им по отношения на вектора на крайната продукция). По тази причина всяка претенция за нова методология трябва да познава и старите, понеже може да са по-добри. Това не е упрек само към докторанта, но и към практиката на използването от страна на различните правителства на България на проекти, финансирани от европейски и международни програми. По тази причина, без

балансовия метод, всяка нова методология има кратък жизнен цикъл и дава посредствени резултати.

2. Ще си позволя един въпрос, който има по-широк периметър на разсъждения. Преди да се започнат каквито и да е проекти, финансирани от европейски и международни програми, *може ли да се определят с икономико-математически методи индикаторите, по които европейските и международните институции да гарантират оптимално развитие на социално-икономическата система* на България? Поставям този въпрос с цялата му острота, понеже ако „европейските“ и „международните“ институции нямат подобна каскада от индикатори, те са инфантилни, независимо от гръмките си слова за развитие. Става дума наистина за *методология при търсенето на оптимум*.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЕ:

Дисертационният труд отговаря на високите изисквания за съчетаване на теория, практически изследвания и произтичащи от това изводи. Той съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси. Дисертационният труд показва, че докторантът Росалия Касамска притежава в значителна степен знания и професионални умения, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторантска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ на Росалия Касамска.

Становище от:

(проф. д-р Боян Любомиров Дуранкев)

сряда, 12 юни 2019 г.